

2000 VE 2006 YILLARI ARASINDA MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN MUTASYON DÖNEMİNDEKİ ÇOCUKLARIN SES ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİMİ KONUSUNDAKİ DÜŞÜNCE VE DENEYİMLERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

Arş.Gör. Nurdan KIZILDELI *

Toplumsal bir varlık olan insan hayatında, konuşma ve iletişim kurma çok önemlidir. Kendini doğrudan ifade etme aracı olarak da sesini kullanmaktadır. Hayatı boyunca sağlıklı ve dinamik olarak sesini kullanması için sesin hassas yapısını ve gelişim süreci içerisinde uğradığı değişiklikleri bilmesi ve bu dönemlerde sesin nasıl kullanılması ve korunması gerektiği hakkında bilinçli olması gerekmektedir. Bu bilinç çocukluk yıllarında aşılmalı ve eğitimle ses gelişimine yardımcı olunmalıdır.

Doğumdan itibaren insanlar birtakım büyüme ve gelişme evrelerinden geçerler. Bu evrelerden ilki doğumdan sonraki ilk yıllar, ikincisi ise bilindiği üzere insan hayatının en ciddi ve şaşırtıcı evresi olan mutasyon (ergenlik) dönemidir (Şenocak,1969). Mutasyon dönemi, ifrazat hücrelerinin aktifleşerek, cinsiyet hormonları salgılamaya başlamaları ile vücutta meydana gelen çeşitli değişiklik ve gelişmeleri içeren süreçtir.

Mutasyon dönemi, premutasyon (ergenlik öncesi: 9-12 yaşları arasındaki gelişim sürecini içeren evredir.), mutasyon (ergenlik: 12-15 yaşları arasındaki gelişim sürecini içeren evredir.) ve post mutasyon (ergenlik sonrası: 14-15 yaşlarından başlayarak 18 yaşında sona eren evredir), olmak üzere üç evreden oluşmaktadır (Lunchsinger and Arnold, 1967). Mutasyon döneminde vücut fizyolojisinde meydana gelen değişimlerin ve gelişmelerin yanı sıra cinsiyet karakterlerinin ikinci belirleyicisi olan ses de esaslı bir değişime uğrar ve yeni bir **“erişkin erkek”** ve **“erişkin kadın”** kimliği kazanır. Sağlıklı bir sese sahip olunana kadar geçirilen bu süreç **“özellekle erkek çocuklarının seslerinde”** çoğu önceden tespit edilemeyen esaslı bir değişime sebep olur (Nitche, 1980). Buna sebep ise vücudun bütün organlarının aynı oranda etkilendikleri bu dönemde ses üretme organı olan larenksin yapısında birçok değişiklik ve gelişmenin olmasıdır. Larenksin boyundaki inişine bağlı olarak gırtlığa ait tüpün genişlemesi ve derinleşmesi sonucunda ses telleri yaklaşık 4-8 mm uzar ve ses pestleşir (Dere, 1990, Lunchsinger and Arnold, 1967). Bu da erkek ses üretimini etkilemektedir. Ses değişimi sesin kısıklaşması, boğuklaşması, berraklığını kaybetmesi ve pürüzleşmesi gibi belirtiler ile ortaya çıkar ses çift rejistir gösteren kararsız bir hal alır. Ses kısık, örtümsüz, renksiz ve kararsızdır (Elmas,1987). Kolayca fark edilen ses alan değişiklikleri ortaya çıkar. Ayrıca göze çarpan ses kırılmaları dikkati çeker. Erkeklerde ses değişimine ilk işaret ses kırılmasıdır. Erkek sesi üzerinde yapılan detaylı bir araştırma sonucu ses olgunlaşmasının 13 yaşında

* Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

başladığı ortalama 13 ay içerisinde sona erdiği, değişimin en doruk noktasına 14 yaşında ulaşıldığı ve çarpıcılığının 15 yaşlarında azaldığı tespit edilmiştir (Cooksey ve Welch, 1997). Ses değişimi ve olgunlaşma sürecinin ortalama 1,5 yıl olduğu saptanmıştır. Sözü edilen süreç içerisinde erkeklerde konuşma sesinin değişimi çok kısa zaman içerisinde (genellikle 3-6 ay) bittiği, şarkı sesindeki değişimin daha uzun bir zaman içerisinde olduğu belirtilmektedir.

Bu dönemdeki çocuklar ince mukoza ve değişken adaleleri ile bağırma yada heyecan ihtiyacına dahi çok az müsaade gösterecek çok hassas bir larenks yapısına sahiptirler. Bu yüzden sese meydana gelen değişiklikler hakkında çocukların bilgilendirilmesi, nasıl kullanmaları ve korumaları gerektiği konusunda bilinçlendirilmeleri, bu problemleri sese zarar vermeden kolayca atlatabilmelerine yardımcı olunması açısından da sağlıklı, etkin ve doğru bir ses eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Bu eğitim sesi kötü kullanmaktan kaçınmaya, sesi doğru ve etkin kullanma prensiplerini kazandırmaya, cinsiyete ve yaşa göre uygun doğru sesi çıkarmaya yönelik olmalıdır. Yapılan bir klinik incelemesi sonucunda birkaç öğrencinin mutasyon dönemini tamamladıkları halde fiziğine ve cinsiyetine uygun erişkin ses karakterini kazanmadıkları tespit edilmiştir (Kızıldeli,2001). Bu durum öğrencilerin bu konudaki yönlendirmelere ve verilecek olan eğitime ne kadar ihtiyaçları olduğunu ortaya koymakta ve aynı zamanda müzik öğretmenlerinin yeterliliklerini ve müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda konuya yönelik etkin ve yeterli derecede eğitim verilmesi gerektiği konusunu bir kez daha gündeme getirmektedir. Bu sayede değişim ve gelişim süreçlerinin farkında olan gelecekte daha sağlıklı seslere sahip, kendine güvenen ve kendisini ifade etmekten çekinmeyen nesillerin yetişmesi sağlanacaktır. Bu yüzden bu dönemdeki öğrenciler ile % 100 karşılaşan müzik öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir ve müzik öğretmenleri bu konu hakkında çok bilgili ve bilinçli olmak zorundadırlar. Bu konu ile ilgili 2000 yılında bir araştırma yapılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı; daha önce yapılan araştırmadan günümüze müzik öğretmenlerinde konunun önemiyle ilgili bilgi, birikim ve deneyimlerindeki gelişme ve değişimleri saptamak ve değerlendirmektir.

MATERYAL VE METOD

Araştırmada betimsel yöntem kullanılarak durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini Ankara ilindeki ilköğretim kurumlarında görev yapmakta olan müzik öğretmenleri, örneklemini ise bu müzik öğretmenlerinden tesadüfi örnekleme yolu ile seçilen 25 müzik öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada veriler konuya yönelik olarak hazırlanan 25 sorudan oluşan bir anketin uygulanması ile elde edilmiştir. Ulaşılan veriler SPSS programı kullanılarak, frekans dağılımları(f) ve yüzdelik değerleri(%) ile hesaplanıp tablolatırılmıştır. Uygulanan anket sonucunda, müzik öğretmenlerinin mutasyon dönemine ait bilgi, birikim ve deneyimleri tespit edilerek, konuya ilişkin bulgular 2000-2001 eğitim-öğretim yılında yapılmış olan çalışma ile karşılaştırılıp, yorumlanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda da önerilerde bulunulmuştur.

BULGULAR VE YORUMLAR

Çizelge 1. Öğretmenlerin mezun oldukları kurumlara ilişkin bulgular

Kurumlar	2000		2006	
	f	%	f	%
Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü	18	72	19	76
Süleyman Demirel Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü	2	8	-	-
Selçuk Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü	1	4	1	4
Karadeniz Teknik Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü	1	4	1	4
Pamukkale Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü	1	4	-	-
Ege Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1	4	1	4
İnönü Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü	-	-	1	4
Marmara Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümü	-	-	1	4
Belirtmeyenler	1	4	1	4
N	25	100	25	100

Araştırma kapsamına giren 25 öğretmenin mezun oldukları kurumlara göre 2000-2006 yıllarına ait dağılımları yukarıdaki çizelgede gösterilmiş ve her iki yılda da Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Bölümünden mezun olanların diğer üniversitelere oranla hayli yüksek olduğu gözlenmiştir.

Çizelge 2. Öğretmenlerin eğitimini aldıkları bireysel çalgılarına ilişkin bulgular

Yıllar	Bireysel çalgı	Şan	Piyano	Keman	Viyola	Çello	Yanflüt	Bağlama	Ud	Ney	Tanbur	N
2000	f	5	8	7	3	-	-	3	1	1	-	28*
	%	17,86	28,57	25	10,71	-	-	10,71	3,57	3,57	-	100
2006	f	10	3	7	1	1	2	-	-	-	1	25
	%	40	12	28	4	4	8	-	-	-	4	100

* N değerinin fazla çıkması bir kişinin birden fazla seçeneği işaretlemesi sonucudur.

Öğretmenlerin eğitimini aldıkları bireysel çalgılara göre dağılımları çizelge 2’de gösterilmiştir. 2000 yılına göre bireysel çalgısı şan olanlarda artış, piyano ve viyola olanlarda azalma, keman olanların ise aynı kaldığı gözlenmektedir.

Çizelge 3. Sistemli bir ses eğitiminin(Koro veya Bireysel) alınma dönem ve sürelerine ait bulgular

Yıllar	İlk öğretim Yılları ve Daha öncesi Dönem (3-4 yıl)		Lise dönemi (3-4 yıl)		Üniversite dönemi (3-4 yıl)		N	
	f	%	f	%	f	%	f	%
2000	2	6,9	3	10,3	24	82,8	29*	100
2006	5	14,7	18	52,9	11	32,4	34*	100

*N toplamının fazla çıkması bir kişinin birden fazla seçeneği işaretlemesi sonucudur.

Çizelge 3’de, 2000 yılından günümüze ilköğretim ve lise yıllarında sistemli bir ses eğitimi alma oranının arttığı gözlenmiştir. Üniversitede sistemli bir ses eğitiminin azaldığı gözlene de bu durumun sorunun eksik algılanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sistemli bir ses eğitimi ile erken yaşta tanışmaları doğru alışkanlıkları küçük yaşta kazanmaları açısından önemlidir.

Çizelge 4. Toplu ses eğitiminin alındığı yerler ve süresine ait bulgular

Yıllar	Çocuk Koroları (trt,radyo, vb) 3 yıl		Gençlik Koroları 2-3 yıl		Okul koroları(İlk, Lise, Üniversite) 1-4 yıl		Lisansta ders olarak 3-4 yıl		Hiç görmedim		Diğer		N	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%

2000	1	3,3	2	6,7	18	60	8	26,7	-	-	1	3,3	30*	100
2006	3	7,7	11	28,2	13	33,3	12	30,8	-	-	-	-	39*	100

*N toplamının fazla çıkması bir kişinin birden fazla seçeneği işaretlemesi sonucudur.

Çizelge 4'de, 2000 yılından günümüze çocuk korolarında, gençlik korolarında, ve lisans eğitiminde ders olarak toplu ses eğitimi alma oranında artış gözlenmektedir. Erken yaşlarda doğru ve güzel söyleme alışkanlıklarının kazandırılması ses gelişimine yardımcı olacağından öğretmenlerin bir kısmının çocuk ve gençlik korolarında toplu ses eğitimi almış olmaları sevindiricidir. Hiç görmedim seçeneğinin işaretlenmemesi bütün öğretmenlerin ses eğitimi konusuna yabancı olmadıklarının bir göstergesi olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 5. Öğretmenlerin koro derslerinde mutasyon dönemindeki çocukların ses özellikleri ve eğitimi konusunda bilgi edinmelerine ait bulgular

Yıllar	Evet		Hayır		N	
	f	%	f	%	f	%
2000	18	72	7	28	25	100
2006	19	76	6	24	25	100

2000 yılından günümüze koro eğitimi derslerinde çocukların ses özellikleri ve eğitimine yönelik bilgi edinme konusunda az bir artış gözlenmektedir. Fakat 6 yıllık bir süreç göz önünde bulundurulduğunda bu artışın yok denilecek kadar az olduğu görülmektedir. Mutasyon dönemi öğrencileri ile %100 karşılaşma durumu olan ve 2000'de %28, 2006'da %24 oranında bilgi edinmediklerini belirten müzik öğretmenlerinin bu konuda bilgi sahibi olmamaları konunun ciddiyeti açısından önemli bir oran olduğu düşünülebilir.

Çizelge 6.a. Mutasyon dönemindeki çocukların ses eğitimine yönelik 2000 yılında yapılan çalışmalar

2000	Ne gibi çalışmalar yaptınız?
1	Kendi gayretlerim ile müzik kitapları ve ansiklopedilerden ve üniversitede gördüğüm 1 saatlik çalışmalar ile kendimi geliştirdim
2	Çalgı destekli doğru sesi algımla,aldığı duyduğu sesi verebilme

3	İlköğretim yıllarında toplu ses alıştırmaları yapılırken (ses açma ve nefes çalışması) mutasyon dönemindeki çocuklar şarkı söyletmeme
4	8-13 yaş grubu koro eğitimi, nefes ses çalışmaları, ses problemleri ve tedaviler
5	Derslerde zaman zaman ,ders dışı koro çalışmalarında okulda aldığım eğitimin aynısını uyguladım
6	Yüksek okulda öğretim sınırlı olduğu için ders dışı faaliyetler yaptım.
7	Üniversite çalışmalarındaki çalışmalar
8	Konuyla ilgili kitaplar okuyarak ve bunları uygulayarak ilgilendim.
9	Koro çalışmalarına yönelik eğitim ve ses geliştirme çalışmaları yaptım.
10	T.H.M. koro dersleri verdim. Diyafram nefesinin önemini vurgulayarak ses genişliğinin üzerine çıkan çalışmalar yaptım.
11	Ses ve nefes açıcı çalışmalar yapıp koro çalışmalarında repertuarlarımı ses sınırlarına göre oluşturdum.
12	Bulduğum ilin musiki cemiyetlerinde gerek koro gerekse enstruman çalışmalarında bulundum.
13	Koro (okul koroları) , bireysel ve sınıf çalışmalarında bulundum.
14	Ses gelişimi döneminde olduklarından şarkıların sınırlarının orta Do ile bir oktav ince Do' ya kadar seçilmesi gerekiyor.
15	Ses eğitimi dersinde verilen eğitim çalışmaları.
16	Okul korolarında ses rengi belirleme çalışmaları.

Çizelge 6.a 'da 2000 yılında öğretmenlerin % 8'i görüş belirtmemiştir. Verilen cevapların incelenmesi sonucunda öğretmenler tarafından yapılan çalışmaların çok genel olduğu, mutasyon dönemine yönelik özel çalışmalar yapılmadığı, yapıldığı ifade edilen çalışmaların ise bu dönem hakkında kuramsal bilgiler edinmeden öteye gitmediği ve konunun öneminin bütün öğretmenler tarafından yeterince anlaşılmadığı söylenebilir.

Çizelge 6.b. Mutasyon dönemindeki çocukların ses eğitimine yönelik 2006 yılında yapılan çalışmalar

2006	Ne gibi çalışmalar yaptınız ?	
ÖĞRETMENLER	1	Mutasyon döneminde olan çocukları ses sağlıklarını korumaları için bilgilendirdim. Koromda aktif görevler vermedim.
	2	Ses sınırlarını fazla yormadan ve zorlamadan çalışmalar yaptım.
	3	Seminerlere katıldım.
	4	Ses ve nefes Çalıştırmısından sonra parçaları kulaktan öğrettim.
	5	Mutasyon dönemindeki öğrencilere uygun çalışmalar (şarkı,türkü ve marş) yapıldı.
	6	İlk ve orta dengi okullarda koro çalışmaları yaparak ses özelliklerini inceleme fırsatım oldu.Yaş dönemine uygun ses çalışmaları ve uygun şarkılardan yararlanarak bilgilerimizi uygulama fırsatımız oldu.
	7	Çocukların ses aralıklarına uygun egzersiler, şarkılar, türküler.
	8	Mutasyon döneminin özellikleri ve diyafram nefesi.
	9	Koro eğitimi derslerinde gerekli eğitim tekniklerini, fazla zorlamadan, uygun bir şekilde olması gerektiğini işledik.
	10	Çocukların mutasyon dönemini anlatan seminerlere katıldım. Müzik öğretmeni arkadaşlarımla fikir alışverişinde bulundum. Üstün Dökmen 'in "İletişim Çalışmaları ve Empati" adlı kitabından psikolojik yaklaşımların nasıl olması gerektiği ile ilgili bilgi edindim.
	11	Kapsamlı çalışmalarda bulunmadım.Dersler bazında ve bir kereliğine K.B.B. bölümünde ses tellerini ve ses telleri ile ilgili hastalıkları incelemelerde bulundum.
	12	Şarkı çalışmaları yapıldı.

Çizelge 6.b.'de 2006 yılında öğretmenlerin %28'i görüş belirtmemişlerdir.Verilen cevapların incelenmesi sonucunda öğretmenlerin yaptığı çalışmaların, 2000 yılına göre pek farklı olmadığı, buna rağmen öğretmenlerin %8'nin konu ile ilgili seminerlere katıldıklarını belirtmeleri 2000 yılından günümüze az da olsa bu konuya verilen önemin giderek artmaya başladığı şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 7. Öğretmenlerin haftalık ders yüküne ait bulgular

Yıllar	1-10 saat		11-20 saat		21-30 saat		N	
	f	%	F	%	f	%	f	%
2000	5	20	15	60,0	5	20	25	100
2006	3	13	9	39,1	11	47,8	23*	100

*N sayısının az çıkması iki kişinin bu konu ile ilgili görüş belirtmemesi nedeniyle dir

2000 yılına göre 21-30 saat ders yükü olan öğretmenlerin yüzdesinde artış gözlenmektedir. Bu yüzden mutasyon dönemindeki çocuklar ile karşılaşma süresi ve sıklığı daha da artacağından, mutasyon dönemindeki çocukları doğru yönlendirme ve yardımcı olabilme konusunda öğretmenlerin etkileyeceği kitle açısından önemli olduğu söylenebilir.

Çizelge 8. Öğretmenlerin sesleri ile ilgili herhangi bir problemlerinin olup olmadığına ilişkin bulgular

Yıllar	Evet		Hayır		N	
	f	%	f	%	f	%
2000	8	32	17	68	25	100
2006	4	16	21	84	25	100

Çizelge 8'de, 2000 yılından günümüze öğretmenlerin ses probleminde bir azalma gözlenmesi sevindirici bir gelişmedir. Ancak %16'sının ses eğitimi almış olmalarına rağmen seslerini iyi, doğru, ve uzun süreli kullanmaya yönelik davranışları kazanamamalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Bu durumdaki müzik öğretmenlerinin öğrencilerine yardımcı olamayacağı, doğru örnekler veremeyeceği düşüncesi doğru bir yaklaşım olacaktır (Yiğit,1993).

Çizelge 9. Sesle ilgili problemlerin başlangıç zamanına ilişkin bulgular

Yıllar	İlköğretim yıllarında		Lise yıllarında		Üniversite yıllarında		Öğretmenlik yıllarında		N	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2000	-	-	-	-	1	12,5	7	87,5	8	100
2006	-	-	-	-	1	25	3	75	4	100

Çizelge 9’da sesle ilgili problemlerin her iki yılda da yoğunluğun öğretmenlik yıllarında olduğu dikkat çekmektedir.

Çizelge10. Öğretmenlerin derslerinde seslerini bilinçli ve rahat kullanıp kullanamadıklarına yönelik bulgular

Yıllar	Kullanabiliyorum		Kullanamıyorum		Sesimi fazla kullanmıyorum		Zaman zaman problemim oluyor		N	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2000	11	44	2	8	2	8	10	40	25	100
2006	20	80	1	4	1	4	3	12	25	100

Çizelge 10’da, 2000 yılından günümüze öğretmenlerin seslerini bilinçli ve rahat kullanma konusunda olumlu yönde gelişme olduğu görülmektedir. Bu durum mutasyon dönemi çocukları ile karşılaşma sıklığı göz önünde bulundurulduğunda çocuklara sesi doğru kullanma alışkanlık prensiplerini kazandırma ve örnek olma yönünden bakıldığında büyük önem taşıdığı düşünülebilir.

Çizelge 11. Öğretmenlerin derslerinde ses eğitimi çalışmalarına yer verip vermediklerine yönelik bulgular

Yıllar	Her zaman yer verebiliyorum (5-10 dakika)		Bazen verebiliyorum yer (5-10 dakika)		Hiç vermiyorum yer		Bazen fakat çok az		N	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2000	5	20	13	52	5	20	2	8	25	100
2006	5	20	14	56,0	6	24	-	-	25	100

Çizelge 11’de, her iki yılda da ses eğitimine her zaman yer verebilenlerin oranı aynı ve düşüktür. 2000 yılından günümüze bu konuda çok az bir gelişme olduğu, bazen yer verebilenlerin ise ne nitelikte ses eğitimi verdikleri bilinmemekle beraber bu oranın da 2006 da arttığı gözlenmektedir. Aradan geçen süre içinde ses eğitimi çalışmalarında önemli bir artış olmadığı görülmektedir. Bu dönem içerisinde sesi güzel ve doğru kullanma alışkanlıkları kazandırmada büyük görevler düşen müzik öğretmenlerinin ses eğitimine hiç yer vermeme oranının da bir azalma görülmediği dikkat çekmektedir. Bu durum geçen süreye rağmen öğretmenlerde konunun önemini yeterince anlaşılmasını ve mutasyon döneminde bulunan öğrencilere yeterli bilincin kazandırılmaması açısından düşündürücü olduğu söylenebilir.

Çizelge 12. Öğretmenlerin derslerinde ses eğitimi çalışmalarına yer vermemelerinin nedenlerine ilişkin görüşler

Yıllar	Ders süresinin yetersizliğinden		Çalgılara daha çok yer veriyorum		Gerekli altyapı ve yerin olmadığından		N	
	f	%	f	%	f	%	f	%
2000	2	40	1	20	2	40	5	100

2006	3	50	2	33,33	1	16,67	6	100
------	---	----	---	-------	---	-------	---	-----

Çizelge 12’de, 2000 yılından günümüze bu sebeplerde bir artış olduğu gözlenmektedir. Müzik eğitimi derslerinin azlığı ve okullarımızın fiziki şartlarının yetersizliği olumsuz faktörlerdir. Fakat ders içerisinde yeri geldikçe mutasyon dönemi içerisindeki öğrencileri bilinçlendirmeye yönelik uygulamalar ve uyarılar mutlaka yapılmalı ve bu şartlar sağlanabilmelidir (Belgin, Görüşme, 2000)

Çizelge 13. Öğretmenlerin mutasyon konusundaki bilgilerinin yeterliliğine ilişkin bulgular

Yıllar	Evet		Kısmen		Hayır		N		
	f	%	f	%	f	%	f	%	
2000	14	56	11	44	-	-	2	5	100
2006	18	72	7	28	-	-	2	5	100

Çizelge 13’de, 2000 yılından günümüze öğretmenlerin mutasyon konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları konusunda bir artış gözlenmektedir. Fakat bu dönemdeki çocuklar ile oldukça sık karşılaşıldığından problemlerin üstesinden gelmeye yardımcı olmada bütün öğretmenlerin aynı derecede bilgiye sahip olmaları gerektiği düşünülebilir.

Çizelge 14. Mutasyon dönemindeki çocuklara ses eğitimi verilmesine ilişkin görüşler

Yıllar	Evet		Hayır		N			
	f	%	f	%	f	%		
2000	2	8	5	2	2	1	0	0
2006	2	8	5	2	2	1	0	0

Çizelge 14’de, 2000 ve 2006 yıllarında mutasyon dönemindeki çocuklara ses eğitimi verilmesi konusunda bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Verilmemelidir görüşüne sahip %20’lik kesimin bu dönemdeki öğrencilere verilecek ses eğitiminin sınırlarını iyi bilinmesine ihtiyacı olduğu söylenebilir. Bu konuda bir değişimin olmamasının şaşırtıcı olduğu düşünülebilir.

Öğretmenlerin Ses Eğitiminin Nitelikleri Konusundaki Görüşleri

2000 yılında bu eğitimin nitelikleri konusunda öğretmenlerin %80'i belli ölçülere bağlı kalınarak verilebileceğini, bu kesim içerisinde %40'ının çocukların seslerini aşırı derecede yormadan, sınırlarını zorlamadan, daha çok kulak gelişimine yönelik olması şeklinde doğru bir görüş belirtmişlerdir. Geri kalan %40'ının bir bölümü seslerini sevmeleri gerektiği ve bu dönemin normal olduğu bilincini vererek yapılması, diğer bir bölümü diyafram nefesini öğretmek, bir kısmı ise de solfej ve bona eğitimi, ayrıca sesin niteliğine göre ses eğitimi verilmelidir şeklinde görüş belirtmişlerdir. 2006 yılında ise, öğretmenlerin %80'lik kesimi içerisinde %40'ının çocukların seslerini tanımaları, sesi kullanma tekniklerini öğretmek ses sınırlarını zorlamadan uygun egzersizler yaptırarak eğitim verilmesi, %20'si mutasyon dönemi özelliklerini iyi bilerek çocuklara zarar vermeden çalışmalar yapması ve eserler söyletilmesi şeklinde görüş belirtmişlerdir. Geri kalan %20'si ise bu eğitimin nitelikleri konusunda görüş belirtmemişlerdir.

2000 yılından günümüze daha bilinçli cevaplar verildiği gözlenmesine rağmen, her iki yılda da görüşler ayrı ayrı değerlendirildiklerinde yeterli olmadığı, ancak bir bütün olarak değerlendirildiklerinde bu dönemde verilecek eğitimin nitelikleri genel olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Ayrıca bu durumun bütün yönleri ile her müzik öğretmeni tarafından bilinmesi gerekmektedir.

2000 yılında öğretmenlerin bu dönemde ses eğitimi verilmemelidir görüşünde olan %20'lik kesimi bu dönemdeki çocukların psikolojik olarak seslerinin duyulmasından rahatsız olduklarını ve ses tellerini zorladıklarından kalıcı ses hastalıklarına ve yanlış verilen ses eğitiminin de kalıcı problemlere yol açabileceğini belirtmişlerdir. 2006 yılında ise, %20'lik kesim seslerin oturmadığı bu dönemde yanlış uygulamalardan dolayı çeşitli ses hastalıklarına yol açacağını, çocukların seslerinden dolayı çekingen ve güvensiz olduklarını, sese yüklenmenin doğru olmadığını, çalgı eğitimine daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Her iki yılda da öğretmenlerin kaygı duyduğu konuların hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. Konuya yaklaşımları doğru olsa da, bu dönemdeki ses eğitiminin döneme özgü problemlerin üstesinden gelmeye yardımcı olacak ve doğru ses alışkanlıkları kazandıracak nitelikte olması gerektiği bilinmelidir. Burada bahsedilen profesyonel anlamda bir ses eğitimi olmayıp, bu eğitimin sınırlarının daha önce de belirtildiği gibi bütün öğretmenler tarafından bilinmesine ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Çizelge 15. Mutasyon dönemindeki öğrencilerle karşılaşılan sınıf ve yaş gruplarına yönelik bulgular

	İlköğretim 6. sınıf (11-12 yaş)	İlköğretim 7. Sınıf (13-15 yaş)	İlköğretim 8.sınıf (14-15 yaş)	Lise 1. sınıf öğrencisi (15-16 yaş)	N

	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
2000	2	5,3	12	31,6	17	44,7	7	18,4	38*	100
2006	11	23,4	18	38,3	14	29,8	4	8,5	47*	100

*N toplamının fazla çıkması bir kişinin birden fazla seçeneği işaretlemesi sonucudur.

Çizelge 15’de, her iki yılda da 12-15 yaş sınırları içerisinde bu dönemde bulunan öğrenciler ile daha yoğun karşılaştığı görülmektedir. Bu durum da literatürden elde edilen bilgiler ile paraleldir. Bu yaş sınırları bilindiği üzere bireysel ve diğer özelliklere bağlı olarak farklılık gösteren ortalama değerlerdir.

Çizelge 16. Bu dönemdeki çocukların değerlendirmelerine ilişkin görüşler

Yıllar	Şarkı söyletiyorum		Çalgı çaldirıyorum		Kuramsal (yazılı-sözlü) sınav yapıyorum		Diğer(ritim,solfej, katılım vb.)		N	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2000	7	15,6	24	53,3	11	24,4	3	6,7	45*	100
2006	11	21,6	19	37,3	14	27,5	7	13,7	51*	100

*N sayısının az çıkması iki kişinin bu konu ile ilgili görüş belirtmemesi nedeniyledir.

Çizelge 16’da, her iki yılda da genel olarak belirtilen görüşler doğru bir yaklaşım sergilemektedir. 2000 yılından günümüze şarkı söyletme oranının artmış olması dikkat çekmektedir. Fakat özellikle vokal mutasyonun olduğu bu dönemde şarkı söyletilmesi bu dönemdeki çocuğun şarkı sesinin sağlıklı, temiz ve istikrarlı olmadığından çocuğun ses sınırlarını zorlamamasına özen gösterilmelidir. Öğretmenler bu konuda dikkatli olmalıdırlar (Frank und Sparber, 1980).

Öğretmenlerin mutasyon dönemindeki çocukların şarkı seslerini rahat kullanmalarına ilişkin görüşleri

2000 yılında öğretmenlerin %24’ü herhangi bir görüş belirtmemekle beraber, %40’ı yaşlarına ve yapılarına uygun, ses alanlarını ve seslerini zorlamayan, dar

aralıklarda şarkılar seçerek, kısa süreli ses çalışmaları ile, %12'si bu dönemde meydana gelen değişikliğin çok normal olduğunu ve utanmamaları gerektiği bilincini ve arkadaş çevresinden gelen olumsuz davranışlara fırsat vermeyerek, %16'sı şarkıları transpoze yaparak, %4'ü kültür çevrelerine göre ve güncel şarkılar, %4'ü ses eğitimi çalışmaları yaparak yardımcı olabileceklerini ifade etmişlerdir. 2006 yılında ise, öğretmenlerin %36'sı hiçbir görüş belirtmemekle beraber, %8'i çok tiz tonlarda çalışma yapılmaması gerektiği, %20'si sesi ve sınırlarını fazla zorlamayan uygun şarkılar seçerek, %4'ü transpozeli söyleyerek, %4'ü ders sayılarını arttırarak, %12'si ses üretme organları, sesin oluşumu ve sağlığı hakkında bilgiler vererek sese zarar verecek durumlardan kaçınma konusunda bilgiler vererek, %4'ü uygun şarkı dağarcığı ve egzersiz kitaplarının sayısını arttırarak, %12'si diyafram nefesi ve doğru kullanma tekniklerini kavratarak güzel konuşma bilinci oluşturarak yardımcı olabileceklerini ifade etmişlerdir.

Her iki yılda da önemli bir kesimin görüş belirtmemesi dikkat çekmekte, ayrıca tüm görüşler değerlendirildiğinde bu dönemdeki ses eğitiminin sınırlarının hemen hemen çizilmiş olduğu söylenebilir. Fakat daha önce de belirtildiği gibi bu sınırların her öğretmen tarafından bilinmesi gerekmektedir. Transpozeli söyletmek şarkıların yapısal özelliklerine göre her zaman istenilen sonucu vermeyebilir. Önemli olan şarkıların dar aralıklarda ve çocuğun ses aralığına uygun olmasıdır.

Çizelge 17. Mutasyon dönemindeki çocuklara yönelik özel bir repertuar olup olmamasına ilişkin görüşler

Yıllar	Olmalıdır		Oluşturulmuş bir repertuar vardır		Transpozeli söyletilebilir		Gerek Yoktur		N	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
2000	17	60,7	–	–	8	28,6	3	10,7	28*	100
2006	18	58,1	1	3,2	12	38,7	–	–	31*	100

*N toplamının fazla çıkması bir kişinin birden fazla seçeneği işaretlemesi sonucudur.

Çizelge 17'de, 2000 yılından günümüze oluşturulmuş bir repertuarın varlığından söz edilmesi sevindiricidir. Transpozeli söyletilebilir seçeneğinin oranının 2000'e göre artış olduğu görülmektedir. Daha öncede belirtilen sebeplerden dolayı transpozeli söyletmek her zaman istenilen çözümü sağlamayabilir.

Çizelge 18. Çalışmalarda repertuar belirlerken bu dönemdeki çocukların ses özelliklerini dikkate alınıp alınmadığına ilişkin görüşler

Yıllar	Evet		Hayır		Görüş Belirtmeyen		N	
	f	%	f	%	f	%	f	%
2000	20	80	4	16	1	4	25	100
2006	23	92	1	4	1	4	25	100

Çizelge 18’de, 2000 yılından günümüze olumlu görüş bildiren çoğunluğun giderek artış göstermesi bu durumun ciddiyetinin farkında olmaları açısından sevindiricidir.

Çizelge 19. Öğrencilerde sesi yanlış kullanma alışkanlık ve problemleri ile karşılaşma durumuna ilişkin bulgular

Yıllar	Evet		Hayır		N	
	f	%	f	%	f	%
2000	25	100	-	-	25	100
2006	25	100	-	-	25	100

Çizelge 19’da, her iki yıl da elde edilen bulgular çalışma konusunun önemi ve ciddiyetini birkez daha ortaya koymaktadır.

Çizelge 20. Öğrencilerde karşılaşılan ses problemlerine yönelik bulgular

Yıllar	Bağırarak konuşma		Ses kırılmaları		Mutasyon kafa sesi		Hışıtlı, pürüzlü boğuk sesler		Diğer		N	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%

2001	17	30,4	16	28,6	9	16,1	14	25	-	-	56	100
2006	20	38,5	16	30,8	1	1,9	15	28,8	-	-	52	100

*N toplamının fazla çıkması bir kişinin birden fazla seçeneği işaretlemesi sonucudur.

Çizelge 20’de, 2000 yılından günümüze bağırarak konuşma artış göstermiştir. Bağırarak konuşma bu dönemde görülen sesi yanlış kullanma alışkanlıklarındandır. Özellikle çığlık, ses nodüllerine, kanamalara ve diğer ciddi ses problemlerine sebep olabilir (Belgin, 1995). Diğer problemler de bilindiği üzere mutasyon döneminde karşılaşılmaması normal olan durumlardır. Oysa anatomik yapı ve dolayısıyla ses bağırmaya müsamaha gösteremeyecek kadar hassastır. Çocukların bu konuda uyarılması ve bilinçlendirilmesi konusunda öğretmenlere büyük ve ciddi görevler düşmektedir.

Öğretmenlerin Mutasyon Dönemindeki Ses Değişimin Nedenlerine İlişkin Görüşleri

2000 yılında öğretmenlerin %20’si görüş belirtmez iken, %24’ü fiziksel gelişim ve değişime paralel bir değişim olarak, %20’si hormonların değişiminin etkisiyle ses tellerinin büyümesi, %48’i hormonların etkisiyle gırtlak yapısının değişmesi ve bunun ses telleri üzerine etkisi, %8’i ergenliğin doğal bir gereği, %8’i coğrafik özellikler, %4’ü ise biyolojik ve sesi yanlış kullanma olarak cevap vermişlerdir. 2006 yılında ise, öğretmenlerin %20’si görüş belirtmez iken, %20’si ergenliğe geçiş nedeniyle, %24’ü fiziksel olarak büyüme ve gelişme nedeni ile, %20’si gırtlak yapısındaki fiziksel değişimin ses telleri üzerindeki uzama etkisi, %8’i hormonal değişimin ses telleri üzerine etkisi kısmen kültürel etkileşim, %8’i biyolojik ve seslerini doğru kullanamama olduğunu belirtmişlerdir.

Her iki yılda da büyük çoğunluğun doğru yaklaşımda bulunmasının sevindirici olmasına rağmen, geri kalan öğretmenlerinde ayrıntılı olarak bu değişimin sebeplerini aynı açıklıkta bilmeleri gerekmektedir. Ayrıca ses değişiminin sesi yanlış kullanmaktan kaynaklanmadığı bilinmesi gereken bir konudur. 2000’de belirtilen coğrafik koşullarda ses değişiminin başlangıcı ve bitişi üzerinde etkilidir (Elmas,1987).

Çizelge 21. Derlerde ve koro çalışmalarında mutasyon dönemindeki çocuklara yönelik ayrı bir çalışma yapılmasına ilişkin görüşler

Yıllar	Derslerde yapıyorum		Koro çalışmalarında yapıyorum		Koroda bu öğrencilere yer vermiyorum		Derslerde zaman yetersiz olduğu için yapmıyorum		Diğer sesler içinde uygunlaşabilir		N	
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2000	3	9,1	7	21,2	14	42,4	6	18,2	3	9,1	33*	100
2006	4	13,8	9	31	4	13,8	9	31	3	10,3	29*	100

*N toplamının fazla çıkması bir kişinin birden fazla seçeneği işaretlemesi sonucudur.

Çizelge 21’de, 2000 yılından günümüze öğretmenlerin bu dönemdeki çocuklara yönelik çalışmalara yer vermeleri konusunda artış gözlenmesine rağmen aradan geçen süreç göz önüne alındığında beklenen düzeyde olmadığı söylenebilir. Geri kalan öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik çalışma yapmamaları, gerekli önemin ve özenin gösterilmediğini ortaya koymaktadır. Halbuki derslerin 5-10 dakikasının öğrencileri yormayacak, seslerini zorlamayacak şekilde sesi doğru kullanmaya yönelik çalışmalara ayrılması gerekmektedir (Cevanşir ve Gürel, 1982).

SONUÇ VE ÖNERİLER

2000 ve 2006 yıllarındaki bulgulara yönelik ulaşılan sonuçlar;

- * İlk öğretim, lise ve üniversite yıllarında sistemli bir ses eğitimi alma oranında artış gözlemlendiği ve toplu ses eğitiminin alındığı yerlerde koroya olan ilginin artmaya başladığının görüldüğü,
- * Öğretmenlerin koro derslerinde mutasyon dönemindeki çocukların ses özelliklerine yönelik bilgi edinme düzeyinde az bir artış gözlemlendiği,
- * 2000 yılından günümüze müzik öğretmenleri tarafından mutasyon dönemindeki çocukların ses eğitimine yönelik yapılan çalışmaların 2000 yılına göre pek farklı olmadığı, öğretmenlerin % 8’nin ise konu ile ilgili seminerlere katıldıkları,
- * 2000 yılından günümüze öğretmenlerin ses probleminde bir azalma olduğu ve %16 ‘sının ses eğitimi almış olmalarına rağmen seslerini iyi, doğru ve uzun süreli kullanmaya yönelik davranışları edinemedikleri,
- * 2000 yılında olduğu gibi günümüzde de öğretmenlerin çoğunluğunun problemlerinin öğretmenlik yılları esnasında ortaya çıktığı,

- * 2000 yılından günümüze öğretmenlerin ses problemleri yaşadıkları,
- * 2000 yılında olduğu gibi günümüzde de, öğretmenlerin müzik derslerinde ses eğitimi çalışmalarına yeterince yer vermedikleri ve bu konuda herhangi bir gelişme olmadığı, bazen yer verebilenlerin ise 2006 da arttığı,
- * 2000 yılından günümüze öğretmenlerin mutasyon konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları konusunda artış olduğu,
- * 2000 yılından günümüze bu dönem çocuklarına ses eğitimi verilmesi konusunda halen olumsuz görüşe sahip olduğu,
- * 2000 yılından günümüze bu dönemin ses eğitimi nitelikleri konusunda daha bilinçli cevaplar verildiği gözlemlendiği,
- * Her iki yılda da 12-15 yaş sınırları içerisinde bu dönemde bulunan öğrenciler ile daha yoğun karşılaşıldığı,
- * 2000 yılından günümüze, bu dönemin ses özellikleri, değişim ve gelişim safhalarına uygun bir repertuarın varlığından söz edildiği,
- * 2000 yılından günümüze repertuar belirlerken mutasyon dönemi çocuklarının ses özelliklerini dikkate almada artış olduğu,
- * 2000 yılında olduğu gibi 2006'da da öğrencilerde sesi yanlış ve kötü kullanma alışkanlıkları ile %100 karşılaşıldığı,
- * 2000 ve 2006 yılında müzik öğretmenleri tarafından koroda ve derslerde bu öğrencilere yönelik yeterince ayrı bir çalışma yapılmadığı şeklindedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda şu önerilere yer verilmiştir:

- * Çocuklar müzik öğretmenleri tarafından erken yaşlarda korolarda söylemek için teşvik edilmeli ve yönlendirilmelidirler.
- * Müzik öğretmeni yetiştiren kurumların müfredat programlarında ilgili derslerde mutasyon dönemindeki çocuklara verilecek eğitime yönelik konulara yer verilmeli ve bu dersler uzman kişiler tarafından yürütülmelidir.
- * Uzman kişiler tarafından bu dönemin ses özelliklerine ve eğitimine yönelik, müzik öğretmenlerine ışık tutacak bir kaynak ve şarkı repertuarı hazırlanmalıdır.
- * Bu işi iyi bilen uzman kişiler tarafından bu konuda öğretmenlere ve öğrencilere seminerler verilmeli ve gelişmelerden haberdar edilmelidir. Bu seminerler kuramsal bilgi edindirmeden ziyade uygulamalı olmalıdır.
- * Hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenerek öğretmenlerin ses problemlerini giderme konusunda ilgili kurumlardan destek alınmalıdır.

* Yaşantılarının ilerleyen dönemlerinde sağlıklı, güzel ve doğru kullanılan seslere sahip, bilinçli, kendine güvenen ve kendini ifade edebilen sağlıklı bir toplumun temel taşı olan gençlerin yetiştirilmesinde mutasyon dönemine gereken önem ve hassasiyet öğretmenler tarafından, bu dönemin özelliklerini iyi bilen kişileri yetirmesi için gereken hassasiyet ve özende, öğretmen yetiştiren kurumlar tarafından gösterilmelidir. Bunun için uzman kişiler, öğretmenler ve öğretmen yetiştiren kurumlar bireyin sosyal çevresindeki kişiler ile işbirliği içinde olmalıdır.

KAYNAKÇA

BELGİN, E. 1995, “**Sesin Gelişimi-Kullanılması -Eğitilmesi ve Korunması**” Adlı Ders Notları, Ankara.

CEVANŞİR, B., GÜREL,G., 1982, **Foniatrı**, (Sesin oluşumu, Bozukluklar ve Korunmasında Temel İlkeler), Sanat Matbaacılık, İstanbul.

DERE, F.,1990, **Anatomi**, Okullar Pazarı Kitapevi, Adana.

ELMAS, Y., 1987, **Ses Eğitiminde Gecikme ve Yarattığı Sorunlar** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

FRANK, F., SPARBER, M., 1990, **Die Mutations Stimme Im Gesangsunterricht**, Pan Musikhaus, Verlag .

KIZILDELI, N. 2001, **Mutasyon Döneminde Ses Eğitiminin Önemi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

LUNCHSINGER, R., ARNOLD, G.E., 1967, **Voice-Speech- Language Clinical Communicology, Its Physicology and Patology**, Wadsworth Publishing Company Inch., Belmont California.

NITSCHKE, P., 1970, **Die Pflge Der Kinder- Und Jugendstimme Schoot & Co.** Ltd. London, Schoot Music Carp, Newyork.

ŞENOCAK, F., 1983, **Kulak Burun Boğazda Semptom Ve Sendromlar**, İstanbul Üniversitesi Cerrah Paşa Yayınları, İstanbul.

YİĞİT, N., 1993, Üniversitelerin Müzik Eğitimi Bölümlerinde Ses Eğitimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya